

Dramatikerförbundet

Sveriges Dramatikerförbunds remissyttrande över SOU 2018:23 Konstnär - oavsett villkor?

Dramatikerförbundet är en intresseorganisation som organiserar dramatiker, manusförfattare och översättare inom film, scen, tv och radio samt digitala plattformar inklusive dataspel.

Förbundet har en hög organisationsgrad och har idag sammanlagt 712 medlemmar. Vi har ett stadgeuppdrag från medlemmarna att bevaka deras sociala och ekonomiska intressen. Vi arbetar därför aktivt kultur- och konstnärspolitiskt men även upphovsrättsligt för att stärka medlemmarnas ställning på alla relevanta områden. Vi har ramavtal för tv, scen, radio och amatörteater. Förbundet har en omfattande juridisk rådgivning till sina medlemmar och driver även en skatteservice som ger oss en klar bild av medlemmarnas villkor inom det nuvarande skatte- och socialförsäkringssystemet.

Många framtidsfrågor drivs gemensamt med andra inom ramen för KLYS, ALIS och Copyswede. Vi kommer därför att hänvisa till framför allt KLYS yttrande i vissa delar av betänkandet. På de områden där vi ser att det saknas förslag avseende våra medlemmar eller där vi vill ha andra lösningar kommer att lyfta fram dessa specifikt.

Inledning

Dramatiker och manusförfattare är idag en ganska osynlig grupp inom konstnärspolitiken. Det återspeglas också i betänkandet där man nämner denna kategori relativt sällan i jämförelse med andra grupper och organisationer (dramatiker nämns 8 gånger i utredningen). Detta beror naturligtvis på att antalet personer är relativt litet men behovet av starka manus inom scen, film, tv och radio är avgörande för konstnärlig utveckling inom många områden. Våra medlemmar står idag för en stor del av den berättelse som hela tiden benämns som navet i kulturen.

Ett behov av att också få ut konstnärerna i samhället och se till att det skapas arbetstillfällen där deras kompetens utnyttjas har resulterat i utredningens förslag till förstärkning av centrumbildningarna. För dramatikerförbundet är utredningens viktigaste förslag. Vi ser en tillgänglig uppdragsmarknad, vi ser vad våra medlemmar kan tillföra och vi ser en bättre försörjning. Centrumbildningarnas verksamhet är därför en viktig del av ekonomin för våra medlemmar i framtiden. Samtidigt som det ger stora kulturpolitiska effekter för samhället inte minst inom skolan.

Detta leder oss vidare till att tillväxten inom tv-området i kombination med växande avtalsmässiga utmaningar innebär att konstnärspolitiken måste riktas in specifikt på att behålla kvalitet och bredd och försörjningsmöjligheter även för dessa grupper. Precis som en stark tillväxt av kriminallitteratur inte innebär att hela litteraturområdet får sin försörjning så måste man förstå att även dramatiker och manusförfattare behöver stöd för att överleva på en marknad

som idag, trots sin starka tillväxt på olika digitala plattformar, riskerar att på flera sätt smalna av.

Idag finns två stödordningar inom Sveriges Författarfond för våra medlemmar. Det är viktiga och avgörande stöd som har stor betydelse inte minst på scenområdet. Men dramatikerna är alltid verksamma inom den anslagsfinansierade scenkonsten och filmpolitiken. De är även "innehållsskapare" för film och tv (inte minst public service) – och där ser vi ofta svårigheter att få fram en förståelse för att detta kan kräva synlighet även inom ramen för dessa anslag.

Vi tror därför att en konstnärspolitisk översyn på vårt område också måste lyfta in dessa frågor detta på teater-, film- och tvområdet. Den ordning för inköp av dramatik inom scenområdet som är ett av två specifika stöd har fungerat på det sättet. Det har stärkt ökad produktion. På samma sätt måste man arbeta inom alla anslagsdrivna områden för att dramatik och manus inte ska drabbas av nedskärningar när andra kostnader måste täckas.

För att detta ska bli tydligare kan ge vi tre exempel:

Andelen urpremiärer på svenska teatrar har minskat under många år. Anslag till landets teatrar och fria grupper borde innehålla ett krav på beställning av till exempel en viss andel svensk dramatik eller nyöversättningar. Idag är det endast Dramaten som har ett utpekad ansvar för den svenska dramatiken.

Vad avser stödet till svensk film borde det bli tydligare att medel ska destinerats till manusförfattare i större omfattning än idag. Tyvärr tillskapar filmindustrierna fortfarande nya stödordningar där endast regissörer och producenter får söka pengar. Inom ramen för nya filmpolitiken som dramatikerförbundet står bakom är vi delaktiga i ett rådsarbete som dock hittills inte lett till så påtagliga resultat för våra grupper. Kanske måste ett utvecklingsstöd för originalmanus för film (vilket ger inkomster för våra medlemmar) pekas ut mer tydligt från politiken.

Det tredje exemplet avser digitalisering. Det är absolut möjligt att utveckla digitalisering på vårt område – här hamnar ju teatern i fokus eftersom resten av medlemmar redan är verksamma för "streamingtjänster" och andra digitala plattformar. Men en digitalisering får inte bortse från betalningar till upphovspersonerna och inte från effekterna på deras konstnärliga verksamhet. Vi vill därför tydligt lyfta fram att all digitalisering t ex inom teatern bara kommer att lyckas om det finns en efterfrågan, om det finns utrymme för ersättningar som är rimliga och om man beaktar det konstnärliga kvalitetskravet. Risken med "projekt" inom t ex teatern visar erfarenhetsmässigt att alla dessa delar har varit eftersatta hittills. Fortfarande lever drömmen om allt ska nå alla – men vi ser samtidigt hur teknisk utveckling också kväver en del konst. Här måste en balans upprätthållas och vi stödjer därför KLYS förslag att minska medlen till digital satsning (där den är relevant kommer den att växa på egen hand) och föra över dessa till stipendier och trygghetsordningar för våra medlemmar.

Vi vill också gärna tillföra mer medel till inköp av nyskriven dramatik genom en fond som tillskapas genom att offentligt finansierade scenkonstinstitutioner tillför en summa när man spelar upphovsrättsligt fria verk. På det sättet bidrar avlidna författare utan upphovsrätt till nya verks tillkomst. Detta förslag måste kombineras med vårt tidigare förslag till ett uppdrag för teatern att beställa en viss andel svensk dramatik och svenska nyöversättningar.

Sammanfattning

Dramatikerförbundet stödjer i sin helhet KLYS sammanfattning i deras remissvar vad avser prioriteringar och avstyrkande till utredningens egna förslag. Vad det gäller tillkommande förslag har vi även egna prioriteringar. Vi kommer också att ytterligare kommentera vissa av utredningens förslag nedan.

Utredningen har en mycket hög ambitionsgrad och det finns många bra tankar på förbättringar för aktiva konstnärer. Samtidigt kan vi känna en oro för att många förslag handlar om nya myndighetsuppdrag, utredningar och även inte så genomarbetade strukturella förändringar.

För våra grupper finns saker som fungerar bra i konstnärpolitiken och det är oftast förstärkningar av dessa ordningar som är påkallade istället för att ändra om i befintliga system. Att bygga produktionshus och ändra stipendiesystem kostar också stora resurser. Vissa förslag är också att likna vid projektverksamhet trots att utredningen är medveten om att det funnits stora problem med den så kallade projektifieringen.

Tillkommande förslag från Dramatikerförbundet:

- Tillskapa ett tydligt uppdrag för all offentligt finansierad scenkonst att nybeställa en viss andel svensk dramatik och nyöversättningar.
- Tillskapa en fungerande statistik för scenkonstområdet.
- Offentligfinansierade scenkonstinstitutioner ska bidra till en fond för inköp av nyskriven dramatik och nyöversättningar när man väljer att spela sk "fria verk".

Genomgång av utredningens förslag med kommentarer

9.2.1 Motiv och inriktning

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.2.2 Konstnärsbegreppet

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.2.3 Åtgärder för att stärka konstnärernas professionella arbete

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.2.4 Måluppfyllelse

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.3.1 Allmänt om utbildningssystemet

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande. Förbundet vill också tillföra att dimensioneringen av konstnärlig utbildning som program ska vara starkt anknutet till arbetsmarknaden för konstnärer. Däremot menar Dramatikerförbundet att det finns en mening med att konstnärliga utbildningar som bedrivs som kurser kan utformas utan att dimensioneringen av dessa främst ska ta hänsyn till arbetsmarknaden för konstnärer. Konstnärliga kurser är viktiga ur ett bildnings- och breddningsperspektiv, som inte enbart gynnar studenter redan antagna till högskolan utan också för det livslånga lärandet. Det kan också ge studenter som läser till andra yrken möjlighet att öka sin bredd till exempel finns nu enstaka kurs i litteratur på KTH.

9.3.2 Konstnärliga högskolornas satsningar mot snedrekrytering

Dramatikerförbundet delar UKÄ:s synpunkter på utredningens förslag under punkten 9.3.2. Förbundet menar att utvärderingen av de konstnärliga högskolorna och de konstnärliga utbildningarnas arbete mot snedrekrytering ska genomföras i de tematiska utvärderingarna som kommer att ske i det nyligen framtagna kvalitetsvärderingssystemet för högre utbildning. Förbundet vill däremot poängtera att högskolornas arbete mot snedrekrytering bör prioriteras som tematisering för kvalitetsvärderingen 2019. Dramatikerförbundet delar även UKÄ:s syn att man behöver utvärdera de konstnärliga utbildningarna utifrån deras särskilda förutsättningar.

Det är också av vikt att poängtera att arbetet mot social snedrekrytering inte enbart kan vara högskolans ansvar, då tidigare insatser behövs. En viktig del i att minska snedrekryteringen är att stärka konstnärers sociala villkor, stärka kulturskolans verksamhet samt återinföra estetiska ämnen i gymnasieskolan.

9.3.3 Kulturskolans ansvar

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.3.4 Tillgänglighet till konstnärliga utbildningar

Dramatikerförbundet välkomnar möjligheten för de konstnärliga högskolorna att utveckla distansutbildningar och så kallade MOOC:s. Det är däremot av största vikt att högskolorna fördelas medel till dessa satsningar och att de inte äts upp av den redan tigha resurstilldelningen som görs. Antalet distansutbildningar får inte påverka kvaliteten på de campus-förlagda utbildningarna. Syftet och rättssäkerheten med MOOC:s måste också vara tydliga, om det ska vara examinerande kurser eller kurser mer riktade som bildningsinslag. Det ska också vara upp till högskolan själva att besluta i vilken form utbildningen ska bedrivas, givet dess karaktär.

9.3.5 Konstnärliga produktionshus för ungdomar

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS och Centrum för Dramatikens remissyttrandet.

9.3.6 Fortbildning för konstnärerna

Dramatikerförbundet ställer sig positiva till att högskolan ska bygga ut sin uppdragsutbildning och fortbildning för konstnärer. Däremot anser Dramatikerförbundet att högskolorna själva ska bedöma och bestämma i vilken form dessa utbildningar ska bedrivas med hänsyn till högskolans autonomi. Distansutbildning är inte nödvändigtvis den ultimata formen för fortbildningen och detta bör därför högskolorna bedöma.

9.4.1 Allmänt om arbetsmarknaden för konstnärer

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande

Dramatikerförbundet ser för sin yrkeskår både för- och nackdelar med att göra en sådan stor satsning på det digitala området. För film och TV vill vi se en fördelning av pengar som prioriterar manusarbete och utveckling. För dramatiker på scenområdet känner vi en oro för att mycket fokus läggs på digitalisering och då i synnerhet möjligheten att streama uppsättningar på digitala plattformar. Teaterns konstnärliga form måste respekteras. Teater är inte film och ett alltför stort fokus på just digitalisering kan bortse från behovet av närvaro och interaktion med publik. Vi ser att denna fråga bör utredas vidare. Satsningarna på digitalisering bör därför riktas mot konstnärerna själva genom förstärkningar av befintliga stipendieordningar.

9.4.3 Uppdrag om kulturella och kreativa näringar

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.4.4 Svenska projekt i EU:s ramprogram

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.4.5 Stärkt arbetsmarknad genom residensprogram

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.4.6 Offentliga inköp av konst

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.4.7 Konstens behov av mellanhänder

Dramatikerförbundet delar KLYS uppfattning men vill framhålla at förbundet tydligt prioriterar centrumbildningarna framför en ny upphovsmannaallians.

Dramatikerförbundet ansluter även till Centrum för Dramatiks förslag om att ytterligare tillföra 10 miljoner till centrumbildningarna för att satsningen verkligen ska få reell förändring för konstnärerna.

Gällande statistiken på sida 397 vill Dramatikerförbundet anmäla rättelse; Det finns fler betydligt fler upphovspersoner som är dramatiker än 190 st. Förbundet har idag 712 medlemmar och har enligt tidigare undersökningar visat sig ha en hög organisationsgrad och täcka 95 % av vårt fält för upphovspersoner. Att även koppla samman dramatiker med dramaturger är felaktigt då detta är olika yrken.

9.4.8 Administrativt myndighetsstöd för konstnärer

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.5.1 Konstens betydelse i samhället

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.5.2 Konstnärernas förutsättningar att verka i regionerna

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.5.3 Kultursamverkansmodellen

Gällande Kultursamverkansmodellen delar Dramatikerförbundet KLYS syn på vad kultursamverkansmodellen har gjort för kulturen ute i regionerna.

Dramatikerförbundet avstyrker helt förslaget om avskaffande av kulturområdesindelning som finns hos regionerna idag för dess fördelning av medel. Frihet i den bemärkelse som utredningen efterfrågar, menar Dramatikerförbundet kan stärka principen om armlängds avstånd från stat till region men det snarare minskar i förhållande region till konstnär och kultur. Risken med ökad frihet gör att finansiering till konst och kultur i regionerna sker på bristfällig kunskapsgrund som i sin tur kan leda till att modellen och finansiering inte når ut och täcker alla områden.

För en liten grupp som dramatiker och manusförfattare kan detta få förödande konsekvenser. Det måste finnas ett statligt ansvar för dessa gruppers villkor och det försvinner helt om man genomför en sådan försvagning av den nationella kulturpolitiken.

9.5.4 Kulturarrangörer i hela landet

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.5.5 Konstbildningens betydelse

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.6.1 Allmänt om offentligrättsliga ersättningssystem

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.6.2 Offentligrättsliga ersättningar

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.6.4 Upphovsrätten

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.1 Konstnär som samlingsbegrepp

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.2 Bredd, genreöverskridande och flexibilitet

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.3 Konstnärlig kvalitet som tröskel

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.4 Både fysiska och juridiska personer

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.6 Arbetsstipendier

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.7 Projektbidrag

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.8 Långtidsstipendier

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.7.9 Redovisning av bidrag

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

Vi vill helt avstyra återrapporteringskrav på arbetsstipendier. Dessa ska ge konstnärlig frihet åt en konstnär att arbeta med sitt konstnärskap. Här bör bidragsgivaren klart hålla armlängds avstånd till det förväntade resultatet.

9.7.10 En ny fond för stöd till bild- och formkonstnärer

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

Dramatikerförbundet vill också framföra ett behov av en liknande fond för dramatik. Idag spelas många verk som inte längre omfattas av upphovsrätten. För att möjliggöra att mer nyskriven dramatik kan skrivas och sättas upp skulle en liknande fond på dramatikområdet vara till stor hjälp.

9.8.1 Socialförsäkring och a-kassa

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.8.2 Vissa skattefrågor

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.8.3 Friskvård, arbetsskador och rehabilitering

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.9.1 Förbättrade pensioner för konstnärer

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.10.1 Den statliga styrningen

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.10.2 Organisationsstruktur

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.10.3 Bedömningsgrupper

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.10.4 Analys och information

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.11.1 Konstnärspolitikens budgetram

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

9.11.2 Pris- och löneomräkning

Dramatikerförbundet ansluter till KLYS remissyttrande.

För Dramatikerförbundet

Susin Lindblom-Curman
Förbundsdirektör